

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Пономаренко Павло Миколайович

УДК 37.035:316.46 + 378.6:355(477)

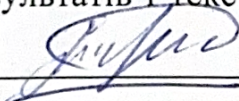
**ДИСЕРТАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ
У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Спеціальність 011 – Освітні, педагогічні науки

Галузь знань 01 – Освіта/педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ П. М. Пономаренко
(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник:

Романовський Олександр Георгійович,
чл.-коресп. НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор

Харків – 2025

АНОТАЦІЯ

Пономаренко П. Формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків, 2024.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Метою дисертаційної роботи є розробка, теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності застосування педагогічних умов формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, зв'язок теми з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, гіпотезу дослідження, наведено наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи.

У першому розділі обґрунтовано стан розробленості проблеми формування управлінської компетентності майбутнього офіцера. Уточнено особливості управлінської діяльності військового офіцера тактичного рівня на первинних посадах його кар'єри, які мають бути враховані у процесі формування управлінської компетентності у курсантів вищих військових навчальних закладів.

Уточнено сутність поняття управлінської компетентності майбутнього офіцера як інтегрованого складника професійної підготовки, яка обумовлює його здатність до ефективної військово-управлінської діяльності у мирний і

воєнний час на основі здобутих знань, умінь, навичок та особистісно-професійних якостей.

Визначено й охарактеризовано структурні компоненти управлінської компетентності майбутнього офіцера: мотиваційний, когнітивний, функціональний, педагогічний, особистісний. Мотиваційний компонент передбачає наявність стійкого інтересу у майбутнього офіцера до здійснення управлінської діяльності на засадах гуманізму та усвідомлення значущості управлінської компетентності для ефективної діяльності у повсякденних, кризових і бойових умовах. Когнітивний компонент характеризується сукупністю військово-управлінських знань майбутнього офіцера. Функціональний компонент передбачає можливість здійснення майбутнім офіцером управлінської діяльності у тому числі в особливих, кризових, бойових умовах. Педагогічний компонент характеризується готовністю майбутнього офіцера навчати й виховувати особовий склад військової частини, підтримувати дисципліну, високий рівень професійно-військових, бойових, фізичних умінь, забезпечувати дотримання ними моральних і патріотичних цінностей. Особистісний компонент передбачає сформованість у майбутнього офіцера сукупності професійно важливих якостей, необхідних для успішної управлінської діяльності.

У другому розділі розроблено й обґрунтовано педагогічні умови формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах, які включають: мотивація майбутніх офіцерів до якісного здійснення управлінської професійної діяльності, заснованої на принципах моральності та гуманізму; застосування методу коучингу для забезпечення професійно-особистісного розвитку майбутнього офіцера, спрямованого на формування й удосконалення мотиваційного, когнітивного, функціонального, педагогічного та особистісного компонентів управлінської компетентності; використання імітаційних методів навчання, які дозволяють курсантам набувати дієвих знань, розвивати практичні уміння та здатності і отримувати досвід виконання управлінських функцій.

Реалізація педагогічних умов формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів включала компоненти цілісної моделі: мета полягала у формуванні відповідної компетентності; зміст визначався характеристикою структурних компонентів управлінської компетентності; методичне забезпечення передбачало використання сукупності форм і методів навчання; педагогічний контроль здійснювався за допомогою розроблених критеріїв та показників, що дозволяло оцінити отриманий результат – динаміку рівнів сформованості означеної компетентності у майбутніх офіцерів.

Методичне забезпечення реалізації педагогічних умов формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів включало комплекс форм навчання (лекційні, практичні заняття, самостійна робота, практичне навчання) та методів навчання (дискусії, бесіди, метод проблемного навчання, рефлексивні вправи, написання есе, мозковий штурм, індивідуальний і груповий коучинг, аналіз конкретних практичних ситуацій, круглий стіл, вправи, рольові ігри, практика).

У третьому розділі схарактеризовано особливості організації та методик педагогічного експерименту, який проходив у природних умовах у 2021–2024 рр. і включав три етапи (констатувальний, формувальний, контрольний) та передбачав застосування сукупності експериментальних методів дослідження: бесіда, спостереження, анкетування, опитування, тестування, метод експертних оцінок. Експериментальна робота з майбутніми офіцерами проводилася у процесі здобуття ними ступеня вищої освіти бакалавр у рамках формальної освіти та оволодіння тактичним рівнем військової освіти на первинних посадах офіцерського складу. Базою педагогічного експерименту були Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та Національний університет повітряних сил імені Івана Кожедуба. У дослідженні взяли участь курсанти II–IV курсів цих ВВНЗ у кількості 245 осіб і 19 викладачів.

Уточнено критерії й показники сформованості управлінської компетентності у майбутніх офіцерів: мотиваційно-ціннісний (спрямованість до здійснення управлінської діяльності на засадах гуманізму, усвідомлення значущості управлінської компетентності для ефективної професійної діяльності), знаннєвий (сформованість військово-управлінських знань), діяльнісний (інформаційно-аналітичні уміння, організаційні уміння, соціальні уміння, здатність до самовдосконалення, педагогічні уміння), особистісний (сформованість особистісних якостей). Охарактеризовано рівні сформованості управлінської компетентності у майбутніх офіцерів (високий, середній, низький).

Визначено, що на констатувальному етапі педагогічного експерименту респонденти мали переважно низький рівень сформованості управлінської компетентності. Найменш сформованими у респондентів виявилися: військово-управлінські знання, а також організаційні, інформаційно-аналітичні та педагогічні уміння. Найкраще розвинене у курсантів усвідомлення значущості управлінської компетентності для ефективної професійної діяльності.

Експериментально підтверджено ефективність застосування педагогічних умов формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів та доцільність їх упровадження у практику освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах України. Число майбутніх офіцерів із високим рівнем сформованості управлінської компетентності збільшилося на 42,1 % в експериментальній групі та тільки на 23,6 % в контрольній групі. Число майбутніх офіцерів із низьким рівнем сформованості управлінської компетентності зменшилося в експериментальній групі на 58,8 % і на 46,2 % в контрольній.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягають у тому, що:

вперше розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність застосування педагогічних умов формування

управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах (мотивація майбутніх офіцерів до якісного здійснення управлінської професійної діяльності, заснованої на принципах моральності та гуманізму; застосування методу коучингу для забезпечення професійно-особистісного розвитку майбутнього офіцера, спрямованого на формування й удосконалення мотиваційного, когнітивного, функціонального, педагогічного та особистісного компонентів управлінської компетентності; використання імітаційних методів навчання, які дозволяють курсантам набувати дієвих знань, розвивати практичні уміння та здатності і набувати досвід виконання управлінських функцій);

уточнено сутність поняття управлінської компетентності майбутніх офіцерів як інтегрованого складника професійної компетентності, яка обумовлює його здатність до ефективної військово-управлінської діяльності у мирний і воєнний час на основі здобутих знань, умінь, навичок та особистісно-професійних якостей, а також структурні компоненти управлінської компетентності майбутніх офіцерів: мотиваційний, когнітивний, функціональний, педагогічний, особистісний.

подальшого розвитку набули критерії й показники сформованості управлінської компетентності у майбутніх офіцерів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у впровадженні педагогічних умов формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів в освітній процес вищих військових навчальних закладів, що дозволяє удосконалити процес засвоєння курсантами дисциплін фахової підготовки тактичного рівня на первинні посади офіцерського складу та сприяти розвитку у них більш високого рівня означеної компетентності. Розроблені критерії, показники, система діагностики рівнів сформованості управлінської компетентності можуть бути використані для моніторингу прогресу курсантів у їх становленні як майбутніх командирів.

Отримані результати дослідження можуть бути використані науково-педагогічними працівниками вищих військових навчальних закладів у

процесі викладання фахових дисциплін, в удосконаленні освітньої програми курсів професійної військової освіти, у розробці робочих програм та силябусів дисциплін, написанні підручників і навчально-методичних посібників.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетенція, компетентність, професійна компетентність, управлінська компетентність, майбутні офіцери, фахова підготовка тактичного рівня, вищий військовий навчальний заклад.

Список публікацій здобувача, в яких опубліковані наукові результати дисертації:

Статті у журналах, які включені до переліку наукових фахових видань України:

1. Ponomarenko P., Romanovskyi O., Malko N. Management competences of officers the National Guard of Ukraine. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 6 (201). С. 36-43.

2. Пономаренко П. Сутність управлінської компетентності майбутніх офіцерів. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2023. № 2. С. 126-136.

3. Пономаренко П. Структурні компоненти управлінської компетентності майбутніх офіцерів. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2023. № 4. С. 112-122.

4. Пономаренко П., Романовський О. Педагогічні умови формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. Вип. 7. С. 50-56.

5. Пономаренко П. Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2024. № 3. С. 28-39.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

1. Пономаренко П., Солодовник Т. Розвиток лідерських якостей майбутніх офіцерів Військового інституту танкових військ НТУ «ХПІ». *Тези доповідей 28-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2020 «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я»*. Харків : Планета-Прінт, 2020. Ч.4. С. 146.
2. Ponomarenko P., Romanovskiy O. The future officer personal qualities in the managerial competence structure. *Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Психологічний інструментарій розвитку лідерського потенціалу сучасної молоді: теорія і практика»*. Харків: НТУ «ХПІ», 2021. С. 5-7.
3. Ponomarenko P., Solodovnyk T., Bohdan Zh., Sereda N. The development training program of leadership qualities of future officers of the military institute of armored forces of National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute». *Тези доповідей 29-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2021 «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я»*. Харків : Планета-Прінт, 2021. Ч. 4. С. 78.
4. Пономаренко П., Богдан Ж., Серета Н., Солодовник Т. Соціально-психологічний тренінг як ефективний засіб розвитку лідерських якостей майбутніх офіцерів. *Матеріали 7-ї міжнар. наук.-практ. конф. «Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів»*. Харків : НТУ «ХПІ», 2021. С. 135-139.
5. Ponomarenko P., Romanovskiy O. Management competence formation of future officers in the context of military leadership study. *Матеріали V міжнародної наук.-практ. конф. «Лідери XXI століття. Формування особистості харизматичного лідера на основі гуманітарних технологій»*. Харків : НТУ «ХПІ», 2021. С. 37-39.
6. Пономаренко П., Солодовник Т. Управлінська компетентність як важлива складова професіоналізму майбутніх офіцерів. *Збірник наукових*

праць науково-практичної конференції «Психологічний інструментарій розвитку лідерського потенціалу сучасної молоді: теорія і практика». Харків: НТУ «ХП», 2022. С. 96-98.

7. Пономаренко П. Управлінська компетентність майбутніх офіцерів: виклики сучасності. *Тези доповідей XXX міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2022 «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я»*. Харків: НТУ «ХП». С. 760.

8. Пономаренко П. Педагогічний та особистісний компоненти у структурі управлінської компетентності майбутніх офіцерів. *Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції «Лідери XXI століття. Погляд у майбутнє»*. Харків: НТУ «ХП», 2023. С. 30-32.

9. Пономаренко П., Романовський О. Формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів як педагогічна проблема. *Матеріали IX міжнародної науково-практичної конференції здобувачів та молодих вчених «Психологічний інструментарій розвитку лідерського потенціалу сучасної молоді: теорія і практика»*. Харків: НТУ «ХП», 2023. С. 30-32.

10. Ponomarenko P. The application of coaching methods in developing of future officers' managerial competence. *Prospects for pedagogical and psychological research : international scientific conference*. Riga, the Republic of Latvia, February 7-8, 2024. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 136-139.

11. Пономаренко П. Імітаційні методи у формуванні управлінської компетентності у майбутніх офіцерів. *Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)»*. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 536-541.

12. Пономаренко П. Лідерські якості як важлива складова управлінської компетентності майбутнього офіцера. *Збірник наукових праць за матеріалами XVIII Міжнародної науково-практичної конференції*

магістрантів та аспірантів «Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених» (19–22 листопада 2024 року). Харків : НТУ «ХПІ», 2024. С. 687.

ABSTRACT

Ponomarenko P. Future Officers' Managerial Competence Formation in Higher Military Educational Institutions. Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The thesis is submitted to obtain a scientific degree of Doctor of Philosophy (PhD), specialty 011 – Educational and Pedagogical Sciences. National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute," Kharkiv, 2024.

Object of study: the future officers' professional training process in higher military educational institutions.

Subject of study: pedagogical conditions for the managerial competence formation of future officers in higher military educational institutions.

Goal of the dissertation: to develop, theoretically substantiate and experimentally verify the effectiveness of applying pedagogical conditions for the managerial competence formation of future officers in higher military educational institutions.

The introduction substantiates the relevance of the research, its connection to scientific programs, plans, topics, defines the research goal, objectives, and hypothesis. It also highlights the scientific novelty, theoretical and practical significance of the work.

Chapter 1 substantiates the insufficient development state of the managerial competence' forming problem of a future officer. The features of the tactical level military officer's managerial activity at the primary positions of his career, which should be taken into account in the managerial competence' forming process of cadets in higher military educational institutions, are specified.

The essence of the concept of future officer' managerial competence as an integrated component of professional competence, which determines his ability to perform effective military and managerial activities in peacetime and wartime based on acquired knowledge, skills, abilities, and personal and professional qualities, is clarified.

The structural components of the future officer' managerial competence are defined and characterized: motivational, cognitive, functional, pedagogical, personal. The motivational component involves the presence of a future officer' stable interest in the managerial activities implementation on the principles of humanism and awareness of the importance of managerial competence for effective activity in everyday, crisis and combat conditions. The cognitive component is characterized by the set of future officer' military-managerial knowledge. The functional component involves the future officer' possibility to carry out managerial activities, including in special, crisis, combat conditions. The pedagogical component is characterized by the readiness of the future officer to train and educate the personnel of the military unit, to maintain discipline, a high level of professional-military, combat, physical skills, and to ensure their adherence to moral and patriotic values. The personal component involves the formation of a professionally important qualities set of the future officer which necessary for successful managerial activity.

Chapter 2 develops and substantiates the pedagogical conditions for the managerial competence formation of future officers in higher military educational institutions, which include: motivating future officers to perform high-quality managerial professional activities based on the principles of morality and humanism; application of the coaching method to ensure the professional and personal development of a future officer, aimed at the formation and improvement of the motivational, cognitive, functional, pedagogical and personal components of managerial competence; using simulation training methods that allow cadets to acquire effective knowledge, develop practical skills and abilities, and gain experience in performing managerial functions.

The implementation of pedagogical conditions for the managerial competence formation of future officers included holistic model components: the goal was to form future officers' managerial competence; the content was determined by the structural components characteristics of the future officers' managerial competence; methodological support provided for the use of a set of

forms and methods of training; pedagogical control was carried out using developed criteria and indicators, which allowed assessing the result obtained – the levels' dynamics of the future officers' managerial competence formation.

Methodological support for the implementation of pedagogical conditions for the future officers' managerial competence formation included a complex of training forms (lectures, practical classes, self-preparation work, practical training) and teaching methods (discussions, conversations, problem-based learning method, reflective exercises, essay writing, brainstorming, individual and group coaching, analysis of specific practical situations, roundtable discussions, exercises, role-playing games, practice).

Chapter 3 describes the features of the organization and methodology of the pedagogical experiment, which took place in natural conditions in 2021-2024 and included three stages (determinative, formative, control) and involved the use of a set of experimental research methods: interview, observation, questionnaire, survey, testing, expert evaluation method. Experimental work with future officers was carried out in the process of obtaining a bachelor's degree as part of formal education and mastering the tactical level of military education for primary officer positions. The basis of the pedagogical experiment was the Military Law Institute of the Yaroslav Mudriy National Law University and the Ivan Kozhedub National Air Force University. The study was attended by 245 cadets of the 2nd–4th years of these military universities and 19 teachers.

The criteria and indicators of the future officers' managerial competence formation are specified: motivational and value (orientation to the implementation of managerial activities on the principles of humanism, awareness of the significance of managerial competence for effective professional activity), knowledge (formation of military managerial knowledge), activity (information and analytical skills, organizational skills, social skills, ability to self-improvement, pedagogical skills), personal (formation of personal qualities). The levels of the future officers' managerial competence formation are characterized (high, medium, low).

It was determined that at the ascertaining stage of the pedagogical experiment, respondents had a predominantly low level of managerial competence. The least developed among respondents were: military management knowledge, as well as organizational, information-analytical and pedagogical skills. The best developed among cadets was the awareness of the importance of managerial competence for effective professional activity.

The effectiveness of the application of pedagogical conditions for the future officers' managerial competence formation and the feasibility of their implementation in the practice of the educational process in higher military educational institutions of Ukraine have been experimentally confirmed. The future officers number with a high level of managerial competence increased by 42.1% in the experimental group and only by 23.6% in the control group. The future officers number with a low level of managerial competence decreased by 58.8% in the experimental group and by 46.2% in the control group.

The scientific novelty and theoretical significance of the research results are that:

the effectiveness of the pedagogical conditions application for the future officers' managerial competence formation in higher military educational institutions was first developed, theoretically substantiated and experimentally verified (motivation of future officers to perform high-quality managerial professional activities based on the principles of morality and humanism; application of the coaching method to ensure the professional and personal development of a future officer, aimed at the formation and improvement of the motivational, cognitive, functional, pedagogical and personal components of managerial competence; using simulation training methods that allow cadets to acquire effective knowledge, develop practical skills and abilities, and gain experience in performing managerial functions;

the essence of the future officers' managerial competence concept (as an integrated component of professional competence, which determines his ability to perform effective military management activities in peacetime and wartime based

on acquired knowledge, skills, abilities and personal and professional qualities), as well as the structural components of future officers' managerial competence (motivational, cognitive, functional, pedagogical, personal) are clarified;

criteria and indicators of the future officers' managerial competence formation have undergone further development.

The practical significance of the results obtained lies in the implementation of pedagogical conditions for the future officers' managerial competence formation in the educational process of higher military educational institutions, which allows improving the cadets assimilation process of professional training disciplines at the tactical level of military education for primary officer positions and promoting the development of a higher level of managerial competence in them. The developed criteria, indicators, and a diagnostic system for the levels of managerial competence formation can be used to monitor the progress of cadets in their formation as future commanders.

The obtained research results can be used by scientific and pedagogical workers of higher military educational institutions in the process of teaching professional disciplines, in improving the educational program of professional military education courses, in developing work programs and syllabus of disciplines, writing textbooks and educational and methodological manuals.

Keywords: competency-based approach, competence, competency, professional competency, managerial competency, future officers, tactical-level professional training, higher military educational institution.

List of publications of the applicant in which the scientific results of the dissertation are published:

Articles in journals included in the list of scientific professional publications of Ukraine:

1. Ponomarenko P., Romanovskyi O., Malko N. Management competences of officers the National Guard of Ukraine. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 2021. № 6 (201). С. 36-43.

2. Ponomarenko P. Sutnist upravlinskoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy: filosofii, psykhologii, pedahohika, sotsiologii*. 2023. № 2. S. 126-136.
3. Ponomarenko P. Strukturni komponenty upravlinskoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy: filosofii, psykhologii, pedahohika, sotsiologii*. 2023. № 4. S. 112-122.
4. Ponomarenko P., Romanovskiy O. Pedahohichni umovy formuvannia upravlinskoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*. 2024. Vyp. 7. S. 50-56.
5. Ponomarenko P. Eksperymentalna perevirka efektyvnosti pedahohichnykh umov formuvannia upravlinskoi kompetentnosti u maibutnikh ofitseriv u vishchyykh viiskovykh navchalnykh zakladakh. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy: filosofii, psykhologii, pedahohika, sotsiologii*. 2024. № 3. S. 28-39.

Published works of an approbatory nature:

1. Ponomarenko P., Solodovnyk T. Rozvytok liderskykh yakostei maibutnikh ofitseriv Viiskovoho instytutu tankovykh viisk NTU «KhPI». *Tezy dopovidei 28-yi mizhnar. nauk.-prakt. konf. MicroCAD–2020 «Informatsiini tekhnologii: nauka, tekhnika, tekhnologii, osvita, zdorovia»*. Kharkiv : Planeta-Print, 2020. Ch.4. S. 146.
2. Ponomarenko P., Romanovskiy O. The future officer personal qualities in the managerial competence structure. *Materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. «Psykhologichnyi instrumentarii rozvytku liderskoho potentsialu suchasnoi molodi: teoriia i praktyka»*. Kharkiv: NTU «KhPI», 2021. S. 5-7.
3. Ponomarenko P., Solodovnyk T., Bohdan Zh., Sereda N. The development training program of leadership qualities of future officers of the military institute of armored forces of National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute». *Tezy dopovidei 29-yi mizhnar. nauk.-prakt. konf.*

MicroCAD–2021 «Informatsiini tekhnologii: nauka, tekhnika, tekhnolohiia, osvita, zdorovia». Kharkiv : Planeta-Print, 2021. Ch. 4. S. 78.

4. Ponomarenko P., Bohdan Zh., Sereda N., Solodovnyk T. Sotsialno-psykhologichnyi treninh yak efektyvnyi zasib rozvytku liderskykh yakostei maibutnikh ofitseriv. *Materialy 7-yi vizhnar. nauk.-prakt. konf. «Naukova shkola akademika Ivana Ziaziuna u pratsiakh yoho soratnykiv ta uchniv»*. Kharkiv : NTU «KhPI», 2021. S. 135-139.

5. Ponomarenko P., Romanovskiy O. Management competence formation of future officers in the context of military leadership study. *Materialy V mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. «Lidery KhKhI stolittia. Formuvannia osobystosti kharyzmatychnoho lidera na osnovi humanitarnykh tekhnologii»*. Kharkiv : NTU «KhPI», 2021. S. 37-39.

6. Ponomarenko P., Solodovnyk T. Upravlinska kompetentnist yak vazhlyva skladova profesionalizmu maibutnikh ofitseriv. *Zbirnyk naukovykh prats naukovo-praktychnoi konferentsii «Psykhologichnyi instrumentarii rozvytku liderskoho potentsialu suchasnoi molodi: teoriia i praktyka»*. Kharkiv: NTU «KhPI», 2022. S. 96-98.

7. Ponomarenko P. Upravlinska kompetentnist maibutnikh ofitseriv: vyklyky suchasnosti. *Tezy dopovidei XXX mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii MicroCAD-2022 «Informatsiini tekhnologii: nauka, tekhnika, tekhnolohiia, osvita, zdorovia»*. Kharkiv: NTU «KhPI». S. 760.

8. Ponomarenko P. Pedahohichnyi ta osobystisnyi komponenty u strukturi upravlinskoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv. *Materialy VII mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Lidery KhKhI stolittia. Pohliad u maibutnie»*. Kharkiv: NTU «KhPI», 2023. S. 30-32.

9. Ponomarenko P., Romanovskiy O. Formuvannia upravlinskoi kompetentnosti u maibutnikh ofitseriv yak pedahohichna problema. *Materialy IX mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii zdobuvachiv ta molodykh vchenykh «Psykhologichnyi instrumentarii rozvytku liderskoho potentsialu suchasnoi molodi: teoriia i praktyka»*. Kharkiv: NTU «KhPI», 2023. S. 30-32.

10. Ponomarenko P. The application of coaching methods in developing of future officers' managerial competence. *Prospects for pedagogical and psychological research : international scientific conference*. Riga, the Republic of Latvia, February 7-8, 2024. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 136-139.

11. Ponomarenko P. Imitatsiini metody u formuvanni upravlinskoï kompetentnosti u maibutnikh ofitseriv. *Zbirnyk naukovykh prats za materialamy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnii konferentsii «Innovatsiini osvichni tekhnolohii v systemi neperervnoi osvity: vid doshkilnoi osvity do osvity doroslykh (vitchyzniani i svitovyi dosvid uprovadzhennia)»*. Kyiv: Ukrainyskyi derzhavnyi universytet imeni Mykhaila Drahomanova, 2024. S. 536-541.

12. Ponomarenko P. Liderski yakosti yak vazhlyva skladova upravlinskoï kompetentnosti maibutnoho ofitsera. *Zbirnyk naukovykh prats za materialamy KhVIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii mahistrantiv ta aspirantiv «Teoretychni ta praktychni doslidzhennia molodykh vchenykh» (19–22 lystopada 2024 roku)*. Kharkiv : NTU «KhPI», 2024. S. 687.